

Současné problémy sociální politiky (hodnocení a příprava politik)

garant kurzu : Prof. PhDr. Tomáš Sirovátka, CSc.
další učitelé: PhDr. Imrich Vašečka, PhD.

Identifikace kurzu :

Magisterské studium VPLZ

2 hodiny přednášky či semináře týdně

Zakončení kurzu: zkouška (viz dále)

Cíl kurzu :

Cílem kurzu je prohloubit poznatky o soudobé české sociální politice v evropském kontextu a rozvíjet schopnost studentů tvůrčím způsobem aplikovat teoretické, metodologické a věcné poznatky získané v jiných předmětech při analýze, hodnocení a přípravě sociálně-politických řešení aktuálních problémů sociální politiky v České republice.

Postup práce v kurzu je tak průpravou pro závěrečnou státní magisterskou zkoušku.

Cílem studia je, aby studenti dokázali v každé z oblastí sociální politiky identifikovat

1 Problémy, které řeší sociální politika

2 Dilemata v rovině cílů a principů sociální politiky spojená s těmito problémy

3 Jak se určité cíle a principy zvolené v dané oblasti promítají do konkrétních opatření

4 Jak tuto vazbu (cíle politiky – konkrétní opatření) posoudit podle určitých vlastností opatření sociální politiky, tedy kritérií posuzování a vhodných indikátorů

a tuto schopnost promítnout také do seminární práce.

Program:

Kurz je sestaven z přednášek a seminářů.

Blok I

Obecná část – celková perspektiva sociálního státu v Evropě

Přednáška 1 (19.9.)

1. Cíle a principy sociální politiky

1.1 Sociální politika a (post)moderní společnost: klíčové funkce sociální politiky.

Cíle sociální politiky: možné volby cílů, hierarchie cílů. Hlavní cíle, instrumentální cíle (ekonomické, administrativní. Tenze a konflikty mezi cíli.

Literatura:

Barr N., Whyne D.: Current Issues in the Economics of Welfare. Houndmills, Basingstoke, Hampshire, London: Macmillan, 1993, Introduction, pp. 4-6.

1.2 Principy sociální politiky

Koncept sociální spravedlnosti, teorie: libertariáni, utilitaristé, liberálové, Rawls a jeho kritika, A. Sen

Literatura:

Gass B.: Expanding the Concept of Social Justice : Implications for Social Security, in Sociology of Social Security. Edinbrough: Edinbrough University Press, 1991, pp. 16-21.

Doporučená:

Sen, A. Development as Freedom 1999, Oxford Univ. Press, pp. 87-90.

Večeřa, M.: Sociální stát: východiska, přístupy. Praha, SLON, 1996, pp. 79-84.

Přednáška 2 (26.9.)

(předřazeno)

Blok 2 – Problémy soudobého sociálního státu ve vybraných oblastech sociální politiky s důrazem na vazby problémy – cíle sociální politiky – nástroje/opatření

Oblasti jsou zvoleny tak aby pokryly vybrané klíčové oblasti sociální politiky a současně se jednalo o aktuální sociálně politická témata řešená v České republice

Téma - Sociální pomoc a sociální služby v kontextu sociálního začleňování.

Problémem sociálního státu, jenž se dostává pod tlak globalizace a ekonomických kritérií, je z jedné strany vztah mezi sociálním zajištěním a aktivitou na trhu práce (pracovní pobídky), na druhé straně schopnost ochránit zranitelné skupiny před chudobou a sociální exkluzí. Jsou tyto dva cíle slučitelné? Jak vhodně kombinovat intervence dávkami a službami ve vztahu k různým dimenzím sociálního vyloučení? Jaká míra decentralizace opatření a jaká participace různých subjektů je vhodná k dosažení citlivých řešení?

Literatura:

Saraceno, Ch. (ed) 2002. Social Assistance Dynamics in Europe. National and Local Poverty Regimes. Bristol: The Policy Press, pp. 81-119, 127-137, 235-258.

Vašečka 2009. Charakter sociální pomoci.

Doporučená:

Strategie sociálního začleňování, MPSV ČR

Informativně:

Základní zákonné úpravy

Přednáška 3 (3.10.)

Blok I

Obecná část – celková perspektiva sociálního státu v Evropě

2 . Vývoj a podstata sociálního státu

2.1 Faktory, které ovlivnily vývoj sociálního státu: modernizace, masová demokracie, teorie sociálního občanství. Etapy vývoje sociálního státu, krize a reformy sociálního státu.

Literatura:

Večeřa, M.: Sociální stát: východiska, přístupy. Praha, SLON, 1996, pp. 55-70.

Heidenheimer A.J and Flora P. (eds.): The Development of the Welfare States in Europe and America. New Brunswick, New Jersey: Transaction Books, 1981 (1982, 1990), pp. 37-45.

2.2 Sociální stát a systém sociální stratifikace, vzájemné ovlivňování, typologie/režimy sociálního státu, režimy pracovního trhu.

Vztahy mezi cíli, principy, nástroji a účinky sociální politiky v režimech sociálního státu.

Esping - Andersen, G. : The Three Worlds of Welfare Capitalism. Cambridge: Polity Press, 1990, pp. 21-34.

Esping - Andersen, G. : The Social Foundations of Postindustrial Economics. Cambridge: Polity Press, 1999, pp. 36-46.

Doporučená:

Esping - Andersen, G. : The Incomplete Revolution. Cambridge: Polity Press, 2009, pp. 79-85, 104-110.

Další literatura k typologii sociálního státu (učebnice jako Potůček, Krebs a kol.)

Přednáška 4 (10.10.)

Blok 2 – Problémy soudobého sociálního státu ve vybraných oblastech sociální politiky s důrazem na vazby problémy – cíle sociální politiky – nástroje/opatření

Téma - Koncepce a realita rodinné politiky

Rodinné politiky evropských jsou postaveny před výzvou klesající fertility a nových sociálních rizik jako je chudoba dětí či handicap matek na trhu práce. Faktory, jež ovlivňují tyto fenomény, jsou jistě velmi komplexní. Ukazuje se ovšem, že tradiční přístupy podpory rodiny vycházející z předpokladu modelu živitel - pečovatelka dnes nefungují, neboť v některých ohledech neodpovídají novým realitám. Jaké jsou tedy možnosti veřejných politik ?

Literatura

Sirovátka, T. 2006. Rodina a reprodukce versus a role sociální politiky, in Rodina, zaměstnání a sociální politika, MU.

Leitner, S. (2003), 'Varieties of Familialism. The caring function of the family in comparative perspective.' European Societies 5(4), pp. 353-375.

Saxonberg, S., Sirovátka, T. 2006, *Failing Family Policy in Post-Communist Central Europe. Journal of Comparative Policy Analysis* 8 (2): 189-206.

Doporučená

Castles, F.G. 2003. "The world turned upside down: below replacement fertility, changing preferences and family-friendly public policy in 21 OECD countries." *Journal of European Social Policy* 13 (3): 209-227.

Koncepce rodinné politiky - MPSV 2017.

Přednáška 5 (17.10.)

Blok 2 – Problémy soudobého sociálního státu ve vybraných oblastech sociální politiky s důrazem na vazby problémy – cíle sociální politiky – nástroje/opatření

Téma - Důchodová reforma;

Demografická změna je zásadní výzvou pro úvahu o rekonstrukci etických i ekonomických principů důchodových systémů. Etický problém: kdo (které generace, které skupiny a v jaké míře) má nést náklady na "stárnutí společnosti" ? Do jaké míry je spravedlivé přenášet rozdíly v postavení na trhu práce v produktivní fázi života do fáze neproduktivní ? Ekonomický (a sociální problém): jak zajistit "jisté, odpovídající" důchody a "udržitelný důchodový systém současně.

Literatura:

J. Myles A New Social Contract for the Elderly ? Pp.130-172 in Esping Andersen, G., Gallie, D., Hemerijck, A. a J. Myles 2002. Why We Need a New Welfare State? A New Welfare Architecture for Europe. Oxford: Oxford University Press.

Bezděková zpráva k alternativám důchodové reformy 2005. (www.reformaduchodu.cz)

Doporučená:

Závěrečná zpráva PES k důchodové reformě a další aktuální materiály, viz <http://www.mpsv.cz/cs/8179>

Materiály MPSV k důchodové reformě (Potůčkova komise). <http://www.duchodova-komise.cz/>

Přednáška 6 (24.10.)

Blok 2 – Problémy soudobého sociálního státu ve vybraných oblastech sociální politiky s důrazem na vazby problémy – cíle sociální politiky – nástroje/opatření

Téma - Politika zaměstnanosti a Strategie Evropa 2020 - Národní program reforem (část zaměstnanost);

V roce 2018 specifikujeme problém politiky zaměstnanosti jako možnosti a limity strategie aktivizace klientů na trhu práce, individuálního přístupu ke klientům a uplatnění preventivních opatření v české politice zaměstnanosti při rozvoji lidských zdrojů a kvality

pracovní síly. Současně jde o rozvoj systému ‚governance‘ v oblasti trhu práce a jeho regulace.

Literatura

Gallie D., Paugam S. Welfare Regimes and the Experience of Unemployment in Europe. Oxford Univ. Press 2000, s. 1 – 21.

Van Berkel, R. W. de Graaf, T. 2011. The Governance of Active Welfare States. Pp. 1-21. In The Governance of Active Welfare States in Europe. Houndmills, Basingstoke: Palgrave, Macmillan.

Sirovátka, T., Horáková, M., Horák, P. Česká politika zaměstnanosti v době krize a po krizi, MU, 2014, s. 18-84 (kap. 1 a část kap 2, s. 183-193 Závěry.

Doporučená:

Strategie Evropa 2020 - Národní program reform, část zaměstnanost.

31. 10. Přípravný seminář

Seminář k seminární práci – komentář metodologie zpracování, diskuse

V seminární práci budou postupně řešeny tři body osnovy seminární práce

1 Obecná východiska řešení - definice problému, jeho význam, rozsah a intenzita problému, faktory (sociální, ekonomické, politické, atp.) ovlivňující problém a jeho řešení. Etické volby spojené s řešením problému, jejich legitimita.

2 Hodnocení politik

Rozbor a hodnocení současných a/nebo navrhovaných řešení: legitimita cílů, efektivnost nástrojů, záměrné a nezáměrné efekty (reálné, očekávané), role sociálních a politických aktérů.

3 Vypracování a zdůvodnění vlastních (alternativních) řešení

Návrh obsahuje: hlediska etická (sledované cíle jejich legitimita), hlediska racionality (efektivnost, legitimita, ekonomická efektivita), hlediska implementace (průchodnost řešení, role aktérů, postupy).

7. 11 Test znalostí 5 otázek – 2 obecná témata, 3 vybrané oblasti SP

14. 11. Seminář

Prezentace a diskuse bodu 1 seminární práce

21. 11. Seminář

Prezentace a diskuse bodu 1 seminární práce

25. 11. Odevzdání bodu 1 seminární práce, následuje zpětná vazba (30.11.)

5. 12. Seminář 11

Prezentace celku seminární práce

12. 12. Seminář 12

Prezentace celku seminární práce

19. 12. Odevzdání seminární práce

Zkouška

1 zpracování seminární práce/expertizy, tj. analýzy (hodnocení) a vlastního řešení k jednomu vybranému tématu (rozsah 13 -20 stran), zahrnuje tři části: teoretická východiska, analýzu a hodnocení politik, vlastní návrhy

Je hodnoceno max 70 bodů

2 písemná zkouška – 2 otázky (obecná a specializační část)

Každá otázka max 15 bodů

Hodnocení:

0-65 bodů neuspěl

66 a více úspěš

Další (obecně zaměřená) literatura:

Ringen, S. 1987. The Possibility of Politics. Oxford University Press.

Potůček, M. 1999. Křížovatky české sociální reformy. Praha: SLON.

Sirovátka, T. 2000. Česká sociální politika na prahu 21. století: efektivnost, selhávání, legitimita. Brno: MU.

Studium pramenů k aktuálním tématům sociální politiky: materiály, koncepce, návrhy MPSV a dalších rezortů případně jiných institucí v ČR, materiály Evropské komise atp. (webové stránky: www.mspv.cz, www.europa.eu.int., denní a odborný tisk).

Podle výběru tématu se předpokládá v zpracovaných expertizách využití další relevantní samostatně vyhledané literatury.

Kreditová zátěž: (12)

Přímá výuka 1, studium literatury: česká (cca 900 s) 3, anglická (cca 430) 2, seminární práce 1 hodnocená (21-25 s) 3, další úkoly 6 (prezentace a testy) 3.